

KOMMENTAR ANGÅENDE DEBATTEN OM INVANDRINGENS KOSTNADER I AGENDA

I [Agenda den 8 november](#) debatterade jag och Tino Sanandaji invandringens effekter på välfärden. Denna fråga är i högsta grad aktuell mot bakgrund av både flyktingkrisen och de domedagsscenarier som utmålas i samband med denna av vissa debattörer – nu senast av SvD ledarskribent Per Gudmundson där han menar att det blir [nationens undergång](#). I samma anda hävdade Sanandaji i Agenda att invandringen blir välfärdens undergång. Han har tidigare också [påstått](#) att invandringen kommer leda till att ”... det uppstår en gigantisk underklass, på det sätt man ser i Latinamerika.”

Vad sas egentligen?

Det som skiljer Sanandaji från andra invandringskritiska debattörer är att han menar att han har forskningsstöd för dessa påståenden. I Agenda nämnde jag professor emeritus Jan Ekbergs studie från 2011 om framtida effekter av invandring på offentliga finanser. Jag hävdade att Ekberg, i linje med i princip alla andra studier i Sverige och utomlands, kommer fram till relativt små effekter. Det kan omöjligen leda till vare sig nationens eller välfärdens undergång och inte heller till en gigantisk underklass av latinamerikanskt snitt.

Sanandaji menade att jag hade fel. Amanda Björkman, nu på DN:s ledarredaktion, intervjuade Ekberg och ställde just dessa frågor, så här [svarade Ekberg](#) själv:

”Din forskning används ofta av främlingsfientliga krafter i Sverige. Hur ser du på det?”

– Jag tycker att de misstolkar mina studier.

På vilket sätt?”

*– Ofta framställs mina resultat som om det vore frågan om väldigt stora kostnader för Sverige. Men både i min och OECD:s studie ser vi att det är frågan om **mycket små** över- och underskott i förhållande till BNP.*

I söndags skrev jag en ledarkrönika där jag menar att invandring är en lönsam affär för Sverige. Kan man sammanfattningsvis säga att du inte håller med om det?”

– Nej, jag säger inte att jag inte håller med. Däremot menar jag att de positiva effekter som invandringen skulle kunna skapa är beroende av att invandrare kommer ut på arbetsmarknaden.”

Jag skulle påstå att detta är exakt den beskrivning jag gör av både Ekbergs studie och forskningsläget i Agenda, bortsett från att jag använde ordet ”relativt små” och Ekberg använder ”mycket små” över- och underskott.

Den andra frågan gällde Sanandajis påstående att Ekberg ”sågat” vår rapport. Det ansåg jag att han inte gjort, utan jag konstaterade redan i sändning att vi däremot har använt olika antaganden angående vilken effekt invandringen har främst på låglönesektorn – ett helt normalt meningsutbyte inom ramen för en akademisk diskussion, med andra ord.

Hur ser ett Sverige utan invandringen ut?

Den forskare som däremot kan sägas ha ”sågat” vår rapport är Joakim Ruist som forskar om migration vid Göteborgs universitet. I sin ursprungliga kritik ansåg han att rapporten helt saknade värde på grund av att den inte var tillräckligt detaljerad. Den enda orsaken till den ”sågningen” var att vi inte använde faktiska skatteintäkter i beräkningen.

Ruist har dock ändrat sin ursprungliga position. [Han erkänner nu](#) att det finns ett problem med att använda faktiska skatteintäkter om man ska bedöma kostnaden för invandringen.

”Arena menar alltså att invandringens genomslag på produktionsstrukturen och inkomstfördelningen är noll. Och det är uppenbart fel. Men vad är då rätt? Standardantagandet i studier av invandring och offentliga finanser är istället det motsatta: att genomslaget är fullständigt. Vi antar alltså att om en invandrare får ett högkvalificerat jobb i Sverige så blev det ett sådant jobb mer i Sverige och om en invandrare får ett lågkvalificerat jobb så blev det ett sådant jobb mer. Och det är förstås inte heller helt rätt. Men enligt de flesta av oss är det det bästa vi kan göra.”

Ruists nuvarande position är alltså att det ”inte är helt rätt” att anta ett Sverige utan invandring är summan av alla svenskföddas yrken och inkomster, men att det är ”uppenbart fel” att anta svenskfödda hade utfört de jobb som finns i ekonomin idag om vi inte haft invandring.

Det Ruist gör, medvetet eller ej, är att medge att samtliga tvärsnittstudier, som både han och andra genomfört, överskattar kostnaden för invandringen. Det räcker nämligen med att det ”inte är helt rätt” för att invandrares skatteinkomster underskattas och svenskföddas överskattas.

Det finns alltså en seriös akademiskt fråga att ställa sig här som tyvärr drunknat i det upphetsade tonläget. Vilken effekt har invandringen på produktionsstrukturen?

Storleken på genomslaget är en rent empirisk fråga och förtjänar en seriösare behandling än den fått hittills.

Stor yrkesmässig segregering i Sverige mellan utlands- och svenskfödda

Den yrkesmässiga segregeringen i Sverige är betydande både mellan könen (vilket vi skrev om här) och mellan svenskfödda och invandrare. Det innebär exempelvis att varannan bagare och städare är utlandsfödd eller ungefär var tredje taxi- och busschaufför, restaurangbiträde och var femte undersköterska och vårdbiträde är utlandsfödd. Utlandsfödda är alltså kraftigt överrepresenterade i vissa yrkesgrupper – men framför allt i relativt lågavlönade yrken.

Tvärtom är svenskfödda kraftigt överrepresenterade bland exempelvis åklagare, domare, militärer, högre tjänstemän och chefer, men framför allt i relativt högavlönade grupper.

Ett Sverige utan invandring får i en tvärsnittsstudie alltså en helt annan produktionsstruktur än den vi har idag. I klarspråk kommer det i ett Sverige utan invandring att bakas, städas, åkas taxi, ätas på restaurang och vårdas betydligt mindre än idag. Däremot skulle vi ha ett betydligt större försvar, en betydligt större rättsapparat, byråkrati och fler chefer än idag. Det är konskevens av att använda faktiska skatteinkomster.

Det Ruist och samtliga andra tvärsnittstudier inte redovisar är att när de använder faktiska skatteintäkter använder de inte faktisk produktionsstruktur. Det är alltså inte påhittade skatteintäkter som står mot faktiska skatteintäkter, utan faktiska skatteintäkter som står mot faktisk produktionsstruktur. Vi anser tvärtemot Ruist att det är ett orealistiskt antagande att använda faktiska skatteintäkter rakt av.

Hur stor denna överskattning är enligt Ruist är inte lätt att veta, då den ligger mellan ”uppenbart fel” och ”inte helt rätt”. Vi ser fram emot en mer precis skattning av Ruist, nu när han erkänt att frågan är relevant och tagit så stark ställning. Det är faktiskt först då det ens finns en bra grund för en diskussion.

Det går inte att påvisa högre genomsnittslön utan invandring

Vår skattning bygger på att om faktiska skatteintäkter används leder det till en höjning av genomsnittslönen. Det måste (med konstant löneandel i ekonomin) också innebära motsvarande höjning av produktivitetsnivå. Den frågeställning vi

undersökte redan i [rapporten](#) var alltså vilket antagande man bör göra avseende invandringens effekt på produktivitetens utvecklingen.

Vi anser att det inte finns forskningsstöd för att produktiviteten (genomsnittslönen) påverkas av invandring. Det finns studier som pekar på både små positiva och små negativa effekter, men det finns inget forskningskonsensus som ger vid handen att det finns anledning att anta något annat än att det inte påverkar produktiviteten. Det är sålunda ett försiktigt antagande och att anta positiva eller negativa effekter är mer äventyrligt. Det innebär också att antagandet om faktisk produktionsstruktur är mer realistiskt än faktiska skatteintäkter.

En skillnad mellan kostnads- och omfördelningsstudier

En delförklaring till förvirringen är att vi inte försökt besvara frågan om hur in- och utbetalningar ser ut till utlands- respektive svenskfödda ett enskilt år, det vill säga hur omfördelningen ser ut mellan två grupper. Det har hänvisats till sådana studier för att falsifiera vår studie. Det menar vi är direkt felaktigt.

I tvärsnittsstudier bokförs in- och utbetalningar för en given inkomst- och kostnadsstruktur för olika grupper i samhället vid ett givet tillfälle. Det ger en ögonblicksbild av offentliga inkomst- och utgiftsflöden. Om man ändrar förutsättningarna, exempelvis räknar bort alla invandrare, så ändras också grunden för kalkylen. Varken samhället eller ekonomin är statisk.

Om man räknar med att öka skatteintäkterna genom att välja bort gruppen invandrare med låga inkomster måste man antingen anta att ingen kommer att vilja göra motsvarande jobb till motsvarande lön eller att ingen längre kommer att efterfråga de nyttigheter som de producerar.

Antar man att de varor och tjänster som invandrare producerar kommer att efterfrågas mindre i ett Sverige utan invandrare, så måste man också anta att det finns en hög priselasticitet på efterfrågesidan och en prissättning som beror på unikt låga löner för just invandrare. Och det kan man ju förstås anta. Men om det resonemanget ska bli rimligt så ska det backas upp av studier som just visar på stora löneeffekter av invandring och en stor priselasticitet på det som invandrare producerar.

Studier visar dock att löneeffekterna av invandring generellt är små. En studie baserad på Sverige under perioden 1993-2003 visar att löneeffekterna (ökade löneskillnader) av invandring (av utlandsfödda) inte ens är statistiskt signifikant (Korpi, 2008). Sätillvida det inte finns andra studier som kan påvisa löneeffekter av

invandring, så förutsätter antagandet om ökade skatteintäkter att ingen skulle göra motsvarande jobb till motsvarande lön.

För att ta ställning till de skatteeffekter som kan uppstå måste alltså dynamiska effekter beaktas. Ska man som i tvärsnittstudier anta att produktionsstrukturen förändras av invandring måste det finnas forskningsstöd. Forskning som kan påvisa starka löneeffekter som ändrar kostnadsstrukturen och därmed efterfråge- och produktionsstrukturen, eller forskning som kan påvisa effekter av invandring på produktivitet via någon annan mekanism än förändrad produktionsstruktur. Det har inte redovisats och vi har inte heller funnit något sådant forskningsstöd. Enligt oss ger det därför en mer korrekt skattning av de långsiktiga fiskala effekterna av invandring att utgå från oförändrad produktionsstruktur.

Vi menar alltså att man inte kan tala om kostnader i tvärsnittstudier om man inte kan påvisa att invandringen har effekter på produktionsstrukturen eller på produktivitetsnivån via någon annan mekanism. Vi underkänner inga tvärsnittstudier, men vi menar att det är fel att tolka effekterna mer än som statistisk omfördelning.

Ruist menar dock i blogginlägget att det ”enligt de flesta av oss” är det bästa vi kan göra, att outtalat anta fullt genomslag på produktionsstrukturen. Det menar vi att det inte är. Det går att göra bättre än så.

Dessa överväganden diskuteras överhuvudtaget inte i Ruist studie. Ett minimikrav hade varit att han åtminstone hade lyft frågan och gjort sina överväganden tydliga, för att sedan konstatera att det med nödvändighet leder till en överskattning av kostnaden men att han inte vet hur stor denna överskattning är. Man kan också förvänta sig att han hade försökt skatta genomslaget på produktionsstrukturen, åtminstone grovt.

Utlandsfödda trycker upp svenskfödda till mer avancerade arbetsuppgifter

Vi är medvetna om att anta noll genomslag på produktionsstrukturen skapar ett behov av att förklara vilken mekanism som motverkar [Rybczynskiteoremet](#). Eftersom invandrare har en lägre genomsnittlig utbildningsnivå, så borde det enligt teoremet leda till en större låglönesektor. Allt annat lika borde därmed invandring leda till en lägre genomsnittslön och negativa produktivitetseffekter. Men som påpekats ovan så har tidigare studier visat att löneeffekterna är små. Frågan är hur det kan komma sig. Kring denna mekanism skriver professor Jonas Vlachos intressant på [Ekonomistas](#):

Den detaljerade studien, utförd av Mette Foged och Giovanni Peri, undersöker hur invandring från icke-EU länder påverkar den inhemska arbetskraften.

Invandringen under perioden som undersöks (1995-2008) bestod främst av flyktingar från det sönderfallande Jugoslavien, Somalia, Afghanistan och Irak; inte helt olikt det svenska mönstret med andra ord.

Han fortsätter:

Invandrarna själva tenderade att få enklare och fysiskt ansträngande service-, bygg- och industrijobb. I högkvalificerade yrken märktes emellertid inte invandringen alls. Studiens fokus ligger därför på konsekvenserna för lågkvalificerade inhemska invånare som i högre grad än högkvalificerade borde påverkas av invandringen. Resultaten visar också tydligt att de påverkades, men på ganska oväntade sätt. ...

Allra tydligast är att invandringen fick den inhemska arbetskraften att byta till mer kvalificerade och mindre fysiskt krävande yrken. ... Någon ökad arbetslöshetsrisk för den inhemska arbetskraften står inte att finna, men benägenheten att flytta till en annan kommun ökade. ... Att ett inflöde av lågkvalificerad arbetskraft kan få den inhemska att byta till mer kvalificerade jobb är kanske inte helt förvånande men samtidigt inte självklart. Resultaten tyder på att företag och arbetsmarknad anpassar sig på sätt som inte fångas av de allra enklaste modellerna av arbetsmarknadens funktionssätt. ... Det är därför inte uppenbart hur generaliserbara resultaten är men tidigare studier (även här) av Peri visar att Danmark inte är ett specialfall. Tvärtom verkar det se ungefär likadant ut i de flesta länder.”

Det är synd att denna intressanta artikel inte fått mer uppmärksamhet i det mycket upphetsade debattklimatet. Invandring trycker alltså sannolikt upp infödd befolkning i kvalifikationsgrad, vilket gör att summan av alla svenskföddas yrken och inkomster inte speglar ett Sverige utan invandring. Dessa resultat stärker vårt antagande att det är mer rimligt att utgå från faktisk produktionsstruktur än faktiska skatteinkomster.

Och det finns gott om svenskfödda som behöver mer avancerade arbetsuppgifter

Nästa fråga man kan ställa sig är om det är rimligt att anta att svenskfödda verkligen kan ta mer kvalificerade jobb? Svenskt Näringsliv menar att:

”Överutbildning är en vetenskaplig term som beskriver ett problematiskt förhållande på arbetsmarknaden där personer har en högre utbildningsnivå än vad deras jobb kräver. Omkring hälften av arbetskraften i Sverige i dag beräknas vara överutbildad – en ökning från ca 10 procent i mitten av 1970-talet. Det leder också till undanträngningseffekter, ”bumping down”, dvs. att lägre utbildade får än

svårare att hitta rätt matchade jobb. Detta riskerar att leda till ökad arbetslöshet i dessa grupper.”.

Även om jag själv anser att överutbildning är ett olyckligt begrepp och att siffrorna ska tolkas med försiktighet, så pekar det på att det finns arbetskraft som idag är överkvalificerad för sina arbetsuppgifter och att detta tryck uppåt som invandringen innebär kan pågå ett tag till innan det tar stopp.

Vi kommer att återkomma med en rapport där vi mer noggrant går igenom frågeställningen kring hur genomslaget på produktionsstrukturen ser ut och förhoppningsvis kan diskussionen då övergå till en mer sansad debatt kring detta.

Sandro Scocco

Chefsekonom Arena Idé